

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Taniec Dawida - małżeństwo a wiara

Author: Maciej Basiuk

Citation style: Basiuk Maciej. (2018). Taniec Dawida - małżeństwo a wiara. "Studia Pastoralne" (Nr 14 (2018), s. 239-250).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Ks. Maciej Basiuk¹
Uniwersytet Śląski
Wydział Teologiczny

TANIEC DAWIDA – MAŁŻEŃSTWO A WIARA

Król Dawid w kontekście spraw związanych z muzyką jest zazwyczaj ukazywany jako ten, który potrafił grać na instrumencie oraz komponować i śpiewać psalmy. Jest jednak jeszcze jedno wydarzenie, tym razem związane z tańcem, które wywarło duży wpływ na jego życie małżeńskie. W czasie przenoszenia Arki Przymierza do Jerozolimy Dawid tańczył przed Bogiem (2 Sm 6,14), co spotkało się z ostrą krytyką ze strony jego żony Mikal.

W niniejszym artykule zostanie poddana analizie relacja panująca w małżeństwie Dawida z Mikal – od samych jego początków aż do finałowej sceny opisującej konfrontację obojga małżonków. Jako materiał badawczy posłużą teksty odnoszące się do Dawida i Mikal, które są rozsiane po Pierwszej i Drugiej Księdze Samuela (1 Sm 18,20–28; 19,11–17; 25,44; 2 Sm 3,13–16; 6,16–23)². Na podstawie

¹ Prezbiter archidiecezji katowickiej, biblista. W latach 1991–1997 studia w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Katowicach zakończone magisterium (*Obraz człowieka prawego w Piśmie Wielkich*). W latach 1998–2000 studia podyplomowe w Instytucie Formacji Pastoralno-Liturgicznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie. W latach 2000–2006 studia doktoranckie na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w Lublinie zakończone obroną rozprawy: *Ofiara Izaaka (Rdz 22,1–14) w zachodniej tradycji patrystycznej*. Od 2006 – wykładowca w Zakładzie Teologii Biblijnej Starego i Nowego Testamentu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego. Od 2010 – adiunkt w tymże zakładzie. Członek Stowarzyszenia Biblistów Polskich.

² Informacje odnoszące się do Dawida i Mikal możemy znaleźć jeszcze w 1 Krn 15,29, ale tekst ten jest zasadniczo powtórzeniem opisu wydarzenia z 2 Sm 6,16. Poza tym w 2 Sm 21,8 znajduje się informacja o zabiciu pięciu synów Mikal przez Gibeonitów za zgodą Dawida. Komentatorzy podkreślają zazwyczaj, że użycie imienia Mikal w tym miejscu jest pomyłką i że powinna

przeprowadzonych analiz zostanie ukazane, jaki wpływ na życie małżeńskie może mieć praktykowanie wiary.

GENEZA MAŁŻEŃSTWA DAWIDA Z CÓRKĄ SAULA

Pierwszą kwestią, na którą należy zwrócić uwagę, jest pytanie, dlaczego w ogóle zaistniało małżeństwo Dawida i Mikal. Był to ewidentny mezalians, choć Saul i jego rodzina dopiero co stali się rodziną królewską, to w ich postawie, zwłaszcza widać to u Saula, było obecne głębokie przekonanie o wyższości. Zresztą w ten sposób byli również odbierani, o czym świadczą słowa samego Dawida, który na propozycję złożoną mu przez Saula, że odda mu za żonę swoją najstarszą córkę Merab, jeśli ten będzie jego wiernym wojownikiem, tak odpowiedział królowi: „Kimże ja jestem i czym jest ród mego ojca w Izraelu, abym mógł być zięciem królewskim?” (1 Sm 18,18). Podobny wydzwięk mają słowa Dawida skierowane do współsług, którzy na polecenie Saula rozgłaszali, że istnieje możliwość, iż król odda Dawidowi za żonę swoją córkę Mikal: „Czy wam wydaje się rzeczą błahą być zięciem króla? Ja jestem przecież człowiekiem biednym i mało znaczącym” (1 Sm 18,23)³.

Perykopa zawarta w 18. rozdziale Pierwszej Księgi Samuela ukazuje, że pomysł oddania Dawidowi za żonę królewskiej córki pochodził od samego Saula. Jego motywacja była jednak przewrotna. Chciał on mianowicie doprowadzić w ten sposób do zguby przyszłego zięcia. Perspektywa poślubienia córki króla miała być skuteczną pułapką, dzięki której Saul pozbyłby się konkurenta, a jednocześnie wobec ludu pozostałby bez winy, wskazując, że to pycha doprowadziła Dawida do śmierci. We wspomnianym rozdziale ukazane są dwie takie próby. W pierwszej to sam Saul złożył Dawidowi propozycję małżeństwa ze swoją córką Merab. Jednak gdy miało już dojść do zawarcia małżeństwa, jej mężem niespodziewanie został Adriel z Mecholi (zob. 1 Sm 18,19). Taka sytuacja może budzić zdziwienie, ponieważ Dawid wydaje się spełniać wymagania przyszłego teścia, który oczekiwał od kandydata na męża bycia dzielnym wojownikiem i prowadzenia wojen Bożych (zob. 1 Sm 18,17). Jest to tym bardziej dziwne, że Merab należała się Dawidowi już

tam być wymieniona jej siostra Merab (por. A. A. Anderson, 2 *Samuel*, Dallas 1989, s. 250; J. Łach, *Księgi Samuela. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz – ekskursy*, Poznań – Warszawa 1973, s. 475). Ciekawa w tym kontekście jest interpretacja rabiniczna, która sugeruje, że Mikal wychowywała te dzieci po śmierci Merab i jej męża i tak bardzo poświęciła się temu zadaniu, że mogły być uznane jako jej własne (por. T.C. Eskenazi, *Michal in Hebrew Sources*, w: *Telling Queen Michal's Story. An Experiment in Comparative Interpretation*, red. D.J.A. Clines, T.C. Eskenazi, Sheffield 1991, s. 159).

³ Według Francesci A. Murphy postawa uniżenia, którą prezentuje Dawid, jest przejawem jego mądrości i ma na celu zapewnienie mu bezpieczeństwa na dworze Saula. F.A. Murphy, *1 Samuel*, Grand Rapids 2010, s. 191–192.

za pokonanie Goliata (zob. 1 Sm 17,25)⁴. Można zatem stwierdzić, że dwukrotnie Dawid zasłużył na to, by zostać królewskim zięciem, a tak się jednak nie stało. Za drugim razem Saul nie składał Dawidowi wprost propozycji poślubienia jego młodszej córki. Wykorzystał do tego swoje sługi, którym polecił rozgłaszać, że Dawid mógłby zostać zięciem królewskim, przy okazji informując, iż król oczekuje stu napletków filistyńskich jako *mōharu* (zob. 1 Sm 18,25)⁵. Oczywiście była to kolejna pułapka, która miała pogrzyżyć Dawida. Saul konsekwentnie nie chciał tego małżeństwa, szukał jedynie sposobu, aby zgładzić Dawida. Niemniej gdy ten spełnił postawiony warunek, król nie mógł wycofać się ze swojej obietnicy i oddał mu Mikal za żonę.

POSTAWA MIKAL I DAWIDA NA POCZĄTKU MAŁŻEŃSTWA

Można przypuszczać, że zupełnie inaczej ta sytuacja wyglądała z punktu widzenia samej Mikal, ponieważ autor biblijny bardzo wyraźnie – i to dwukrotnie – stwierdza, że kochała ona Dawida (1 Sm 18,20.28). Jest to niezwykle, ponieważ zazwyczaj Biblia milczy w kwestii uczuć panujących między mężczyzną i kobietą. A w tym wypadku dodatkowo zostają określone uczucia towarzyszące kobiecie, co jest zupełną rzadkością. Pojawiające się w tym tekście podwójne stwierdzenie, że Mikal kochała Dawida, jest jedynym tego typu stwierdzeniem w tekstach naracyjnych Starego Testamentu⁶. Natomiast według Adele Berlin ma ono oznaczać, że to Mikal była osobą, która wybrała sobie małżonka – byłaby to niezwykle sytuacja jak na ówczesne czasy⁷. Taka postawa miałaby świadczyć o jej mocnym, dominującym charakterze, który będzie się ujawniał również w następujących później wydarzeniach.

Postawę Mikal wobec Dawida można by potraktować jako kontynuację postawy jej rodziny, ponieważ wcześniej o jej ojcu Saulu (1 Sm 16,21), a potem o jej bracie Jonatanie (1 Sm 18,3) zostało powiedziane, że pokochali Dawida. Co prawda miłość Saula uległa rozdarciu, bo zmieniła się w napięcie pomiędzy miłością a pragnieniem zniszczenia Dawida, jednak miłość Jonatana pozostała niezmienna

⁴ Oferowanie przez przywódcę córki w zamian za podjęcie jakiegoś ryzykownego lub trudnego czynu nie jest czymś niespotykanym. Już wcześniej w Księdze Jozuego spotykamy się z sytuacją, gdy Kaleb oferuje swoją córkę Aksę temu, kto zdobędzie Kiriat-Sefer, i spełnia złożoną obietnicę (zob. Joz 15,16–17).

⁵ Jan Łach zwraca uwagę, że ustalenie *mōharu* w formie niepieniężnej jest spotykane także w innych tekstach biblijnych. J. Łach, *Księgi Samuela...*, s. 224. Zob. także: R. de Vaux, *Institucje Starego Testamentu*, Poznań 2004, s. 36–38.

⁶ R. Alter, *The Art of Biblical Narrative*, [b.m.w.] 1981, s. 118. David J.A. Clines podkreśla jeszcze pierwszeństwo miłości Mikal i jej zupełną bezinteresowność. D.J.A. Clines, *The Story of Michal, Wife of David, in its Sequential Unfolding*, w: *Telling Queen Michal's Story...*, s. 130.

⁷ A. Berlin, *Characterization in Biblical Narrative: David's Wives*, w: *Telling Queen Michal's Story...*, s. 91.

i była tak wielka, a na dodatek odwzajemniona, że Dawid po śmierci swojego przyjaciela w elegii ułożonej na jego cześć opisał ją w następujący sposób: „Więcej cenilem twą miłość niżeli miłość kobiet” (2 Sm 1,26). Pozostaje pytanie, skąd się wzięła taka ich postawa względem Dawida? W przypadku Saula i Jonatana na pewno znaczącą rolę odegrała jego odwaga i pokonanie Goliata. Czy podobnie było z Mikal? Czy zakochała się w narodowym bohaterze? Czy zaimponowała jej odwaga i pociągnęły kolejne zwycięstwa w prowadzonych przez niego walkach? Tekst biblijny nie daje odpowiedzi na te pytania, ogranicza się jedynie do lakonicznego stwierdzenia, że go pokochała⁸. Można jednak wyraźnie stwierdzić, że tym, co popchnęło Mikal do małżeństwa z Dawidem, było uczucie, jakim go darzyła.

Zupełnie inaczej sprawa wygląda z samym Dawidem. Tekst biblijny nie ujawnia niczego w kwestii kierujących nim uczuć, a nawet motywy jego działania nie są wyraźne. W tej kwestii mamy jedynie stwierdzenie autora biblijnego, który pisze o reakcji Dawida na informację, że wyznaczony przez Saula *mōhar* wynosi sto napletków filistyńskich, w następujący sposób: „[...] wydało mu się dobre to, że może zostać zięciem króla” (1 Sm 18,26). Wynikająca z tego stwierdzenia motywacja ma wyraźnie charakter polityczno-prestiżowy. Nie jest ona zbyt mocno związana z osobą Mikal, która w tym wypadku jest jedynie środkiem do osiągnięcia celu⁹. Opis tych wydarzeń nie zawiera żadnej wzmianki o uczuciach Dawida, co zostaje dodatkowo mocno uwidocznione przez powtórzenie informacji, że Mikal go kochała (zob. 1 Sm 18,29).

DYLEMAT MIKAL – WIERNOŚĆ OJCU CZY TROSKA O MĘŻA

Postawa Saula wobec Dawida wpływała na atmosferę panującą na dworze królewskim. Zmuszała do opowiedzenia się po którejś ze stron – trudno było zachować neutralność (zob. 1 Sm 19,1n). Ta sytuacja dotknęła również Mikal, która stanęła przed wyborem, czy bardziej troszczyć się o męża, czy pozostać bezwzględnie posłuszną swojemu ojcu. Tekst 1 Sm 19,11–17 ukazuje nam, że wybrała troskę o małżonka. Wydarzenia tam opisane świadczą również o tym, że Mikal miała bardzo dobre rozeznanie w sprawach dziejących się na dworze królewskim. Potrafiła zdobywać potrzebne informacje, a następnie skutecznie je wykorzystywać. To właśnie Mikal wykazała się bardziej aktywną postawą w kontekście kolejnej próby zabicia Dawida podjętej przez Saula – ona rozmawiała z królewskimi posłańcami

⁸ David J.A. Clines przytacza sześć stanowisk reprezentowanych przez różnych komentatorów, mających tłumaczyć, dlaczego Mikal pokochała Dawida, a następnie poddaje je falsyfikacji, wykazując, że są one bardziej spekulacjami na ten temat niż interpretacjami wynikającymi z analizy tekstu. Por. D.J.A. Clines, *Michal Observed: An Introduction to Reading her Story*, w: *Telling Queen Michal's Story...*, s. 33–37.

⁹ H. Angel, *When Love and Politics Mix: David and his Relationships with Saul, Jonathan, and Michal*, „The Jewish Bible Quarterly” 40,1 (2012), s. 48–50.

(1 Sm 19,14), przygotowała plan potajemnej ucieczki swojego męża (1 Sm 19,13), przekonała Dawida o konieczności przeprowadzenia tego planu i pomogła w jego realizacji (1 Sm 19,11–12)¹⁰. Natomiast postawa Dawida razi biernością – zupełnie poddaje się kierownictwu swojej małżonki, nie wykazując żadnej inicjatywy.

Pomoc w ucieczce była potwierdzeniem miłości Mikal do męża. Trzeba jednak podkreślić, że wybór, którego dokonała, był w pewnym sensie wyłączeniem się z rodu Saula. Co prawda, normalną praktyką było przejście przez kobietę do rodziny męża, ale to nie powodowało zazwyczaj zupełnego zerwania więzi z domem rodzinnym. Natomiast czyn Mikal jest takim właśnie zupełnym zerwaniem. Występując jawnie przeciw swojemu ojcu, sama dokonuje wykluczenia się, a to stawia ją w bardzo trudnej sytuacji. Jej mąż nie jest przy niej obecny – bo musi uciekać, a jej ojciec zasadniczo przestał być jej ojcem. W społeczeństwie, w którym żyje Mikal, ta sytuacja jest tym trudniejsza, że bezpieczeństwo kobiecie zapewniało jej odniesienie do mężczyzny, czyli do ojca lub męża, czy też do syna, gdy zostawała wdową. Mikal, opowiadając się po stronie Dawida, poświęciła bardzo wiele, nie otrzymując niczego w zamian¹¹.

Tym, co może zastanawiać w opisie tego wydarzenia, jest brak troski Dawida o los małżonki. Może był to wyraz zaufania, że Mikal sobie poradzi i pomimo wszystko w pałacu królewskim będzie bezpieczna. A może to Mikal nie chciała narażać się na tułaczkę ze swoim mężem, wiedząc, że ucieczka przed jej ojcem będzie trudnym wyzwaniem. Na te pytania nie ma odpowiedzi w tekście. Natomiast wyraźny ślad pozostawia brak podjęcia przez Dawida jakiegokolwiek próby kontaktu z żoną, podczas gdy rozdział dwudziesty przynosi opis spotkania z Jonatanem, które miało pomóc w ostatecznym ustaleniu zamiarów Saula wobec swojego zięcia. Jeżeli Dawid mógł potajemnie spotkać się z synem królewskim, to dlaczego nie próbował nawiązać kontaktu ze swoją żoną? Dla Davida J.A. Clinesa odpowiedzią na to pytanie są słowa, jakie Mikal wypowiedziała, podobno cytując swojego męża, gdy odpowiadała na zarzuty ojca o pomoc w jego ucieczce: „Wypuść mnie, bo inaczej cię zabiję” (1 Sm 19,17). Widzi on w nich nieuświadomione przez Mikal podsumowanie tych wydarzeń, a to prowadzi do wniosku, że Dawid uciekając przed Saulem, jednocześnie ucieka od małżeństwa¹².

ROZPAD I ODBUDOWA MAŁŻEŃSTWA DAWIDA Z MIKAL

Tekst 1 Sm 25,44 przynosi lakoniczną informację o oddaniu Mikal za żonę „Paltiemu, synowi Lajisza, pochodzącemu z Gallim”. W tym czynie Saula można dopatrywać się zemsty na Dawidzie, a także odwetu na Mikal za nieposłuszeństwo. Ten

¹⁰ Por. W. Brueggemann, *First and Second Samuel*, Louisville 1990, s. 143.

¹¹ Por. E. White, *Michal the Misinterpreted*, „Journal for the Study of the Old Testament” 31,4 (2007), s. 454–456.

¹² D.J.A. Clines, *The Story of Michal...*, s. 131–132.

czyn ma ich oboje upokorzyć. Dawid przestaje być zięciem królewskim¹³, a Mikal zostaje odebrana człowiekowi, którego kocha, i oddana innemu.

Historia biblijna nie mówi nam nic o reakcji ich obojga na to wydarzenie. Dopiero w momencie, gdy Dawid miał ostatecznie przejąć władzę nad całym Izraelem, pojawiła się kwestia powrotu do niego Mikal, jako jeden z warunków prowadzonych z Abnerem i Iszbaalem pertraktacji (zob. 2 Sm 3,13–14). Nie wiemy więc, jaka była ich reakcja na wydarzenie, które ich dotknęło, ale wiemy, że oboje są w nowych związkach: Mikal – bo została oddana przez ojca Paltiemu; Dawid – bo w międzyczasie wziął za żony Abigail i Achinoam (zob. 1 Sm 25,42–43). Nie ma natomiast także żadnych wzmianek o podejmowanych przez nich próbach powrotu do siebie nawzajem.

Postawienie warunku powrotu Mikal do Dawida w czasie pertraktacji z Abnerem może być różnie odbierane. Ellen White, powołując się na Nehamę Aschkenasy, wyraźnie sugeruje, że tu nie chodziło o żadne kwestie uczuciowe, ale miało wyłącznie wymiar polityczny¹⁴. Przez reaktywację związku z Mikal Dawid chciał przekonać do siebie zwolenników Saula – bo przecież córka Saula miała być ponownie jego żoną. A może był to jednak jakiś powrót do pierwszej miłości? Jeśli Mikal potrafiła tak rozkochać Paltiego, że gdy mu ją odebrano, szedł za nią, płacząc (zob. 2 Sm 3,15–16), to może wcześniej rozkochała w sobie tak samo Dawida?

Pozostaje do rozwikłania jeszcze kwestia prawna: czy faktycznie możliwa była taka sytuacja, że żona wracała do swojego pierwszego męża, któremu została odebrana? Biblia nie opisuje takiej sytuacji w żadnym innym miejscu poza analizowanym wydarzeniem. Co więcej, jest wyraźnie stwierdzone, że w razie wręczenia listu rozwodowego powrót małżonki w przypadku zawarcia kolejnego związku jest niemożliwy, bo to „budzi odrazę u Pana” (Pwt 24,4). W kwestii wyjaśnienia wydarzeń z 2 Sm 3,13–15 przychodzą z pomocą analizy Zafriry Ben-Barak, która przebadła prawodawstwo mezopotamskie¹⁵. Z jej badań wynika, że tego typu sytuacje były regulowane przepisami prawnymi, które domagały się zaistnienia konkretnych okoliczności, aby był możliwy powrót małżonków do siebie. Były nimi: nieobecność męża spowodowana przez wojnę lub niewolę („siłę wyższą”), żona pozbawiona środków do życia, nieobecność męża trwająca co najmniej dwa lata, ponowne zamążpójście, żona rodzi dzieci drugiemu mężowi, pierwszy mąż powraca i pragnie powrotu swojej żony, dzieci drugiego męża pozostają w jego

¹³ Zdaniem Pete’a K. McCartera czyn ten miał również na celu osłabienie praw Dawida do przejścia tronu królewskiego. P.K. McCarter, *I Samuel*, Garden City 1980, s. 400.

¹⁴ E. White, *Michal the Misinterpreted*, s. 458. W tym samym kierunku idzie również argumentacja Gerardo G. Sachsa, który podkreśla nawet, że Mikal była dla Dawida w tym wydarzeniu jedynie „rodzajem tytułu albo symbolem nobilitacji, ozdobą”. G.G. Sachs, *David Dances – Michal Scoffs*, „Jewish Bible Quarterly” 34,4 (2006), s. 263.

¹⁵ Z. Ben-Barak, *The Legal Background to the Restoration of Michal to David*, w: *Telling Queen Michal’s Story...*, s. 74–90.

domu¹⁶. W historii Dawida i Mikal wszystkie powyższe okoliczności zaistniały, co w ówczesnych warunkach mogło być legitymizacją działań podjętych przez Dawida w celu odzyskania swojej pierwszej żony¹⁷. Z kolei Jan Łach, opierając się na tekście biblijnym, wskazuje, że wystarczającym argumentem było odwołanie się do zapłacenia *mōharu*¹⁸.

DAWID TAŃCZY PRZED ARKĄ

Dotychczasowe rozważania dotyczące małżeństwa Dawida z Mikal pokazały, że trudno jest coś jednoznacznie na jego temat stwierdzić. Są to raczej domysły i przypuszczenia. Teraz przejdziemy do kluczowego wydarzenia (2 Sm 6,16.20–23), w którym zarówno Dawid, jak i Mikal w prowadzonym ze sobą dialogu ukazują intencje, jakie towarzyszą ich działaniu, oraz swój odbiór postawy drugiej strony. Jednak dla właściwego zrozumienia ich słów należy najpierw, przynajmniej pokrótce, przyjrzeć się wydarzeniom je poprzedzającym. Wszystko dzieje się w kontekście przeniesienia Arki Przymierza do Jerozolimy. Czyn ten był nie tylko wyrazem pobożności Dawida oraz jego więzi z Bogiem, ale jak to zauważa Richard G. Bowman, był to również jeden z kluczowych elementów służących umocnieniu władzy Dawida nad całym Izraelem¹⁹.

Dawid jawi się jako zręczny polityk, który potrafił podejmować konkretne czynności mające na celu umocnienie swojej pozycji. Jednym z nich było przeniesienie stolicy państwa do Jerozolimy, a więc miasta, które Dawid osobiście zdobył (zob. 2 Sm 5,7). Tak więc żadne pokolenie nie mogło czuć się wyróżnione, bo miasto stołeczne do żadnego z nich wcześniej nie należało. Również odnowienie małżeństwa z Mikal mogło służyć temu, aby zwolennicy Saula dostrzegli w nim prawowitego władcę. Natomiast przeniesienie Arki miało być punktem kulminacyjnym. Arka była nie tyle symbolem, co wręcz, w pewnym sensie, uobecnieniem samego Boga. Jego obecność w Jerozolimie miała prowadzić w konsekwencji do centralizacji kultu, a to pośrednio miało przyczynić się do umocnienia władzy królewskiej.

W celu przeniesienia Arki do Jerozolimy Dawid zgromadził przy sobie trzydzieści tysięcy wojowników, którzy mieli mu towarzyszyć w tym dziele. Wydarzenie to zamieniło się w swoistą procesję²⁰, która została opisana w następujący sposób: „Dawid, jak i cały dom Izraela tańczyli przed Panem z całym zapalem przy dźwiękach pieśni i gry na cytrach, harfach, bębnach, grzechotkach i cymbałach” (2 Sm

¹⁶ Tamże, s. 87–88.

¹⁷ Tamże, s. 88–90.

¹⁸ J. Łach, *Księgi Samuela...*, s. 338.

¹⁹ R.G. Bowman, *The Fortune of King David / The Fate of Queen Michal: A Literary Critical Analysis of 2 Samuel 1–8*, w: *Telling Queen Michal's Story...*, s. 114.

²⁰ Na kultyczny charakter tego wydarzenia wskazuje Pete K. McCarter, który ponadto zwraca uwagę na połączenie 2 Sm 6 z Psalmem 132, co może tłumaczyć zachowanie uczestników procesji. P.K. McCarter, *II Samuel*, Garden City 1984, s. 176–182.

6,5). Jednak ta próba przeniesienia Arki do Jerozolimy nie skończyła się powodzeniem. W wyniku śmierci Uzzy (próbował podtrzymać Arkę, w konsekwencji czego zmarł, porażony przez Boga [zob. 2 Sm 6,6-7]) Dawid postanowił pozostawić Arkę w domu Obed-Edoma. Po upływie trzech miesięcy, kiedy wyraźne stało się błogosławieństwo, jakim Bóg obdarzył mieszkańców domu, w którym przebywała Arka, Dawid podjął drugą próbę sprowadzenia Arki do Jerozolimy – tym razem zakończoną sukcesem. Podobnie jak za pierwszym razem, całe to wydarzenie miało charakter procesji religijnej, nawet bardziej uroczystej (zob. 2 Sm 6,13–15).

Z opisu tych wydarzeń dowiadujemy się, że Dawid „tańczył przed Panem” (2 Sm 6,14). To spowodowało, że Mikal, która widziała go z okna pałacu, „jak podskakiwał i tańczył przed Panem”, wzgardziła nim w sercu (2 Sm 6,16). Na czym polegał taniec Dawida? Gerardo G. Sachs sugeruje, że mógł on przybrać formę tańca rytualnego, w czasie którego tancerze wpadali w trans lub ekstazę. Jako przykład podobnego tańca wskazuje ekstazę prorocką Saula (1 Sm 10,5–6) i taniec proroków Baala na Górze Karmel (1 Krl 18,28–29)²¹. Natomiast interpretacja Bruce’a Rosenstocka idzie bardziej w kierunku rytuałów płodności, które, jego zdaniem, są obecne w całym wydarzeniu przeniesienia Arki do Jerozolimy²². W tym kontekście ważne wydaje się stanowisko Waltera Brueggemanna, który wskazuje na dwuznaczność tańca wykonywanego przed Dawida. Może on być odbierany, jak to wyżej zostało pokazane, jako taniec mający swoje korzenie w kulcie kananejskim, ale jednocześnie podkreśla, że jest on wykonywany na cześć Boga, a więc staje się właściwym wyrazem kultu²³.

Ciekawą kwestią w tym wydarzeniu jest strój Dawida, którym jest „lniany efod” (2 Sm 6,14), a więc typowy strój kapłanów. Co więcej, uważne spojrzenie na zachowanie króla wskazuje, że podejmował on czynności, które zazwyczaj były zarezerwowane dla kapłanów.

DIALOG MIĘDZY MAŁŻONKAMI

Po zakończonych uroczystościach Dawid wrócił do swojego pałacu, aby jego mieszkańcom przekazać błogosławieństwo i wtedy spotkał się z wyrzutami ze strony Mikal. Jej słowa przepełnione ironią uderzały w Dawida na różnych płaszczyznach. Po pierwsze, krytyce został poddany jego strój, który

²¹ G.G. Sachs, *David Dances...*, s. 262.

²² B. Rosenstock, *David's Play: Fertility Rituals and Glory of God in 2 Samuel 6*, „Journal for the Study of the Old Testament” 31 (2006) 1, s. 65–67. Por. także K.A.D. Smelik, *Hidden messages in the Ark Narrative. An analysis of I Samuel iv-vi and II Samuel vi*, w: K.A.D. Smelik, *Converting the Past. Studies in Ancient Israelite and Moabite Historiography*, Leiden–New York–Köln 1992, s. 52–53.

²³ W. Brueggemann, *First and Second Samuel*, s. 250–251.

sprawił, że podczas podskoków i tańca istniało niebezpieczeństwo obnażenia, a poza tym – jej zdaniem – był on nieadekwatny do pozycji społecznej Dawida. Mikal zarzuciła też mężowi, że był wśród „niewolnic swoich sług” (2 Sm 6,20), czyli wśród osób z najniższej możliwej warstwy społecznej. Dalej zaatakowane zostało jego zachowanie, a więc wspomniane już podskakiwanie i tańczenie.

Wyrzuty, które uczyniła Mikal Dawidowi po jego powrocie do domu, wskazują na jej postrzeganie roli i pozycji króla w społeczeństwie. Dla niej król jest kimś więcej niż zwykły człowiek – to ktoś, kto zawsze jest ważniejszy, jest ponad, nie zachowuje się jak inni. W jej słowach pobrzmiewa mocno świadomość własnej pozycji. Jest to bardzo ciekawe zjawisko, bo przecież ród Saula nie miał za sobą jakiejś długiej tradycji sprawowania władzy i to zarówno w wymiarze całego kraju, jak również na gruncie swojego rodu. A jednak Mikal miała mocno rozwiniętą świadomość swojej wielkości i takie rozumienie sprawowania władzy próbowała zaszcześcić swojemu mężowi. Dla niej niedopuszczalne było, aby król zachowywał się tak jak inni i co więcej, aby mieszał się ze swoimi poddanymi. Według Gerardo G. Sachsa postawa Mikal mogła wypływać także z jej pochodzenia z rodu Beniamina, czyli z najmniejszego z pokoleń izraelskich. Troska o właściwy odbiór społeczny miałyby kompensować wynikające z pochodzenia poczucie niższości²⁴.

Odpowiedź Dawida wyraźnie koncentruje się na wskazaniu Bożego działania, którego doświadczał w swoim życiu. Król ma świadomość, że pozycja w społeczeństwie, którą piastuje, jest darem pochodzącym od Wszechmogącego. Stąd wypływa jego przeświadczenie, że jest on na równi z innymi przed Bogiem. Jego postrzeganie Wszechmogącego i rodzaj relacji z Nim wyraźnie kontrastują z relacją do Boga jego małżonki²⁵. Dawid nie boi się publicznego uniżenia przed Najwyższym i jest gotowy uczynić to ponownie. Jego linia obrony opiera się na tym, że czynił to „przed Panem” (2 Sm 6,21)²⁶.

Odpowiedź Dawida jest też w pewnym stopniu rodzajem ataku personalnego na Mikal. Przypomina na jej mianowicie odrzucenie przez Boga jej rodu i wybranie w to miejsce jego. Co więcej, ten fakt zostaje definitywnie potwierdzony w zdaniu zamykającym tę perykopę: „Mikal, córka Saula, była bezdzietna aż do czasu swej śmierci” (2 Sm 6,23). Zatem nie było nadziei na to, aby jakiś wspólny potomek Dawida i Mikal odziedziczył w przyszłości tron. Kwestią otwartą pozostaje, czy bezdzietność Mikal była konsekwencją Bożego działania, czy spowodowana została odrzuceniem ze strony Dawida, który z nią nie współżył²⁷.

²⁴ G.G. Sachs, *David Dances...*, s. 263.

²⁵ B. Rosenstock, *David's Play...*, s. 65.

²⁶ R.G. Bowman, *The Fortune of King David...*, s. 116.

²⁷ E. White, *Michal the Misinterpreted...*, s. 462.

PODSUMOWANIE

Teksty biblijne ukazały wyraźnie, że Mikal kochała Dawida przed zawarciem z nim małżeństwa, a także w małżeństwie. Nie były to tylko deklaracje słowne, ale również konkretne czyny. Nawet sytuacja, w której Mikal czyni wyrzuty swojemu mężowi, co wydaje się przeczyć miłości, może być rozpatrywana jako jej przejaw. W słowach, jakie kieruje do swojego męża, możemy dopatrywać się troski. Co prawda, próbuje go wtłoczyć w ramy swojego rozumienia pełnienia funkcji króla oraz w swój styl pobożności, ale można zakładać, że czyni tak, uważając, że jest to jedyny właściwy sposób²⁸.

Alexander Whyte opisuje relację panującą pomiędzy Dawidem i Mikal w następujący sposób: „Ci, którzy są głusi, zawsze gardzą tymi, którzy tańczą. Głusi nie słyszą muzyki. A z drugiej strony ci, którzy słyszą muzykę, nie mogą zrozumieć tych, którzy mogą siedzieć nieruchomo. Dawid nie mógł zrozumieć, jak Mikal mogła siedzieć nieruchomo tego dnia. Ale uszy Mikal nigdy nie były otwarte na muzykę Arki. Ona nie zwracała się do niej, to nie był jej zwyczaj wstępować do domu Pana, aby śpiewać i grać jak Dawid”²⁹. Religijność Mikal miała charakter wewnętrzny, a Dawid wyrażał ją w formie zewnętrznej przez śpiew, grę, ale także i taniec³⁰.

Wydarzenia związane z przeniesieniem Arki stanowiły swego rodzaju katalizator, który spowodował ujawnienie się najgłębszych motywacji kierujących małżonkami. W przypadku Mikal była to miłość. Jednak pozostała ona mocno zakorzeniona w jej silnym charakterze, który pomógł jej wytrwać w trudnych chwilach, jak choćby wtedy gdy musiała przeciwstawić się ojcu, aby ratować swojego męża. W tej sytuacji też chciała ratować Dawida, bo jej zdaniem szedł w niewłaściwym kierunku.

Dla Dawida przeniesienie Arki było potwierdzeniem, że jeżeli czyni coś, co jest zgodne z wolą Bożą, to Wszechmogący mu w tym błogosławi. Początkowo próba przeniesienia Arki do Jerozolimy nie powiodła się, bo był to jego pomysł, jego plan. Dopiero gdy Bóg wybrał właściwy czas, wszystko mogło się dokonać. Podobnie było z jego małżeństwem z Mikal, to nie miłość ani plan Boga kierowały postępowaniem Dawida, ale chłodna kalkulacja, że to może pomóc w osiągnięciu celu, który Bóg dla niego zaplanował. Także ponowne związanie się z Mikal opierało się na kalkulacjach politycznych – nie było w tym Bożego wezwania. Nie w taki sposób Wszechmogący chciał go doprowadzić do władzy królewskiej nad całym Izraelem i nie w taki sposób chciał tę władzę umocnić³¹.

²⁸ Tamże, s. 459–461.

²⁹ A. Whyte, *Michal, Saul's Daughter*, w: *Telling Queen Michal's Story. An Experiment in Comparative Interpretation*, red. D.J.A. Clines, T.C. Eskenazi, Sheffield 1991, s. 288.

³⁰ D.J.A. Clines, *Michal Observed: An Introduction to Reading her Story...*, s. 54.

³¹ R.G. Bowman, *The Fortune of King David / The Fate of Queen Michal: A Literary Critical Analysis of 2 Samuel 1–8...*, s. 117–118.

Taniec przed Panem ujawnia pobożność Dawida i jego całkowite zawierzenie Bogu. Równocześnie jednak obnaża słabość jego relacji z Mikal oraz brak troski o nią, a także brak chęci zrozumienia jej troski o niego. Brak jedności w sposobie wyznawania wiary doprowadza ich do zupełnego zaniku pozytywnych relacji ze sobą³².

DAVID'S DANCE – MARRIAGE AND FAITH

Summary

The first marriage of David had been eventful from the very beginning. It reached a dramatic climax when Michal despised her husband because of his dance during transportation of the Ark to Jerusalem. This article examines how an act of devotion (David's dance) may influence the relationship between spouses.

Słowa kluczowe: Dawid, Mikal, taniec, Arka Przymierza, małżeństwo

Keywords: David, Michal, dance, Ark of Covenant, marriage

BIBLIOGRAFIA

- Alter R., *The Art of Biblical Narrative*, [b.m.w.] 1981.
- Anderson A.A., *2 Samuel*, Dallas 1989.
- Angel H., *When Love and Politics Mix: David and his Relationships with Saul, Jonathan, and Michal*, „The Jewish Bible Quarterly” 40,1 (2012), s. 41–51.
- Ben-Barak Z., *The Legal Background to the Restoration of Michal to David*, w: *Telling Queen Michal's Story. An Experiment in Comparative Interpretation*, red. D.J.A. Clines, T.C. Eskenazi, Sheffield 1991, s. 74–90.
- Berlin A., *Characterization in Biblical Narrative: David's Wives*, w: *Telling Queen Michal's Story. An Experiment in Comparative Interpretation*, red. D.J.A. Clines, T.C. Eskenazi, Sheffield 1991, s. 91–93.
- Bowman R.G., *The Fortune of King David / The Fate of Queen Michal: A Literary Critical Analysis of 2 Samuel 1–8*, w: *Telling Queen Michal's Story. An Experiment in Comparative Interpretation*, red. D.J.A. Clines, T.C. Eskenazi, Sheffield 1991, s. 97–120.
- Brueggemann W., *First and Second Samuel*, Louisville 1990.
- Clines D.J.A., *Michal Observed: An Introduction to Reading her Story*, w: *Telling Queen Michal's Story. An Experiment in Comparative Interpretation*, red. D.J.A. Clines, T.C. Eskenazi, Sheffield 1991, s. 24–63.
- Clines D.J.A., *The Story of Michal, Wife of David, in its Sequential Unfolding*, w: *Telling Queen Michal's Story. An Experiment in Comparative Interpretation*, red. D.J.A. Clines, T.C. Eskenazi, Sheffield 1991, s. 129–140.

³² A. Whyte, *Michal, Saul's Daughter...*, s. 287.

- Eskenazi T.C., *Michal in Hebrew Sources*, w: *Telling Queen Michal's Story. An Experiment in Comparative Interpretation*, red. D.J.A. Clines, T.C. Eskenazi, Sheffield 1991, s. 157–174.
- Łach J., *Księgi Samuela. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz – ekskursy*, Poznań – Warszawa 1973.
- McCarter P.K., *I Samuel*, Garden City 1980.
- McCarter P.K., *II Samuel*, Garden City 1984.
- Murphy F.A., *I Samuel*, Grand Rapids 2010.
- Rosenstock B., *David's Play: Fertility Rituals and Glory of God in 2 Samuel 6*, „Journal for the Study of the Old Testament” 31 (2006) 1, s. 63–80.
- Sachs G.G., *David Dances – Michal Scoffs*, „Jewish Bible Quarterly” 34,4 (2006), s. 260–263.
- Smelik K.A.D., *Hidden messages in the Ark Narrative. An analysis of I Samuel iv–vi and II Samuel vi*, w: K.A.D. Smelik, *Converting the Past. Studies in Ancient Israelite and Moabite Historiography*, Leiden–New York–Köln 1992, s. 35–58.
- Vaux R. de, *Instytucje Starego Testamentu*, Poznań 2004.
- White E., *Michal the Misinterpreted*, „Journal for the Study of the Old Testament” 31,4 (2007), s. 451–464.
- Whyte A., *Michal, Saul's Daughter*, w: *Telling Queen Michal's Story. An Experiment in Comparative Interpretation*, red. D.J.A. Clines, T.C. Eskenazi, Sheffield 1991, s. 287–293.